Oblikovanje drevja

Prof. dr. Tom Levanič
UP FAMNIT / Gozdarski inštitut Slovenije

Drevo in grm

Drevesa se od grmovnic razlikujejo po obliki debla

Drevo

Drevesa imajo dominantno deblo, ki se s starostjo debeli in je v spodnjem delu brez vej. Zraste tudi kar precej v višino (tudi do 100 in več metrov).

Grmovnica

Grmovnice imajo več debel(c) in nimajo dominantnega debla, dosežejo največjo višino do kakšnih 10 m, obnavljajo se na način »od spodaj«, iz bazalnega dela debla odženejo veliko število poganjkov.

Grmovnice so napram drevesom bolj primerne za okolja z visoko stopnjo okoljskega stresa kot drevesa.

Oblike krošenj / Arhitektura drevesnih krošenj

Obstajajo različni (arhitekturni) modeli oblikovanja krošenj.

Oblika krošnje je močno povezana z drevesno vrsto in genetskimi lastnostmi.

Zakaj je arhitektura krošnje pomembna?

Krošnja je »tovarna« drevesa – od njene velikosti in oblike sta odvisna rast in vitalnost celotnega drevesa.

Svetloba in fotosinteza

Razporeditev vej in listov določa, koliko svetlobe drevo prestreže in kako učinkovito jo izrabi.

Mehanska stabilnost

Oblika in simetrija krošnje vplivata na obremenitve zaradi vetra, snega in žleda ter na nevarnost loma.

Voda in mikroklima

Krošnja prestreže padavine, uravnava transpiracijo ter senči in hladi tla pod sabo.

Tekmovanje v sestoju

Arhitektura določa, kako drevo zapolnjuje prostor, se odziva na sosede in preživi v senci ali v zgornjem sloju.

Prirastek in kakovost lesa

Velikost in oblika krošnje sta tesno povezani z debelinskim prirastkom, grčavostjo in obliko debla.

Življenjski prostor

Veje, dupla in različni sloji krošnje so habitat za ptice, žuželke, lišaje in epifite.

Arhitektura krošnje v praksi

Gojenje gozdov
izbor drevja pri redčenju, nega krošenj in vzgoja kakovostnega debla

Urbano drevje in arboristika
pravilna rez ter ocena varnosti dreves ob cestah in v parkih

Sadjarstvo
vzgojne oblike in rez, ki upoštevajo naravni način razraščanja vrste

Spremljanje vitalnosti
osutost in poškodovanost krošenj kot kazalnik zdravja gozda

Prepoznavanje vrst
značilna oblika krošnje pomaga pri določanju vrste od daleč in na letalskih posnetkih

Pozor pri rezi

Rez, ki ne upošteva naravnega arhitekturnega modela vrste, drevo pogosto »popravi« z množico novih poganjkov – nastane sekundarna krošnja.

Arhitekturni modeli krošenj

Temeljijo na podobnem razvejanju krošnje

Glavni elementi umeščanja v model so:

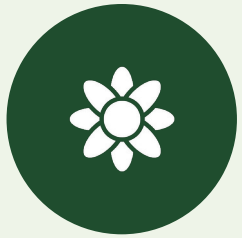

Smer rasti

glavnih in stranskih poganjkov

Trajanje rasti

Pozicije cvetov

Arhitekturni modeli krošenj

Glavni modeli krošenj v srednji Evropi

1. Rauh
2. Scarrone
3. Massart
4. Champagnat
5. Troll

cca. 23

Skupno obstaja cca. 23 modelov, vendar jih v Evropi uporabljamo samo 5, zato ker:

- so debla naših dreves razvejana
- poganjki imajo vejne vence
- razrast je večinoma akrotona (= močno se razvijajo stranski brsti na vršnem poganjku)
- rast je zaradi zime ritmična

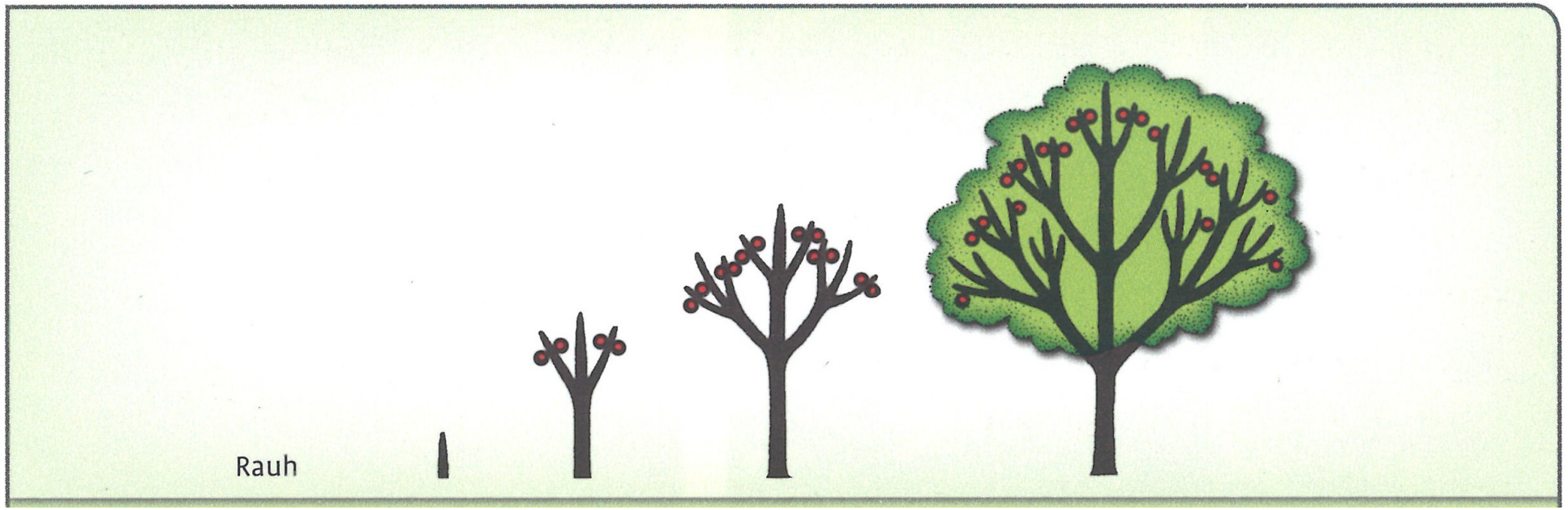
Modeli arhitekture krošnje

1 Rauh

Vsi poganjki bolj ali manj navpični, cvetni poganjki stranski in zato brez vpliva na razvejanost

Primeri

bori, hrasti, jeseni, robinija, češnja, orehi

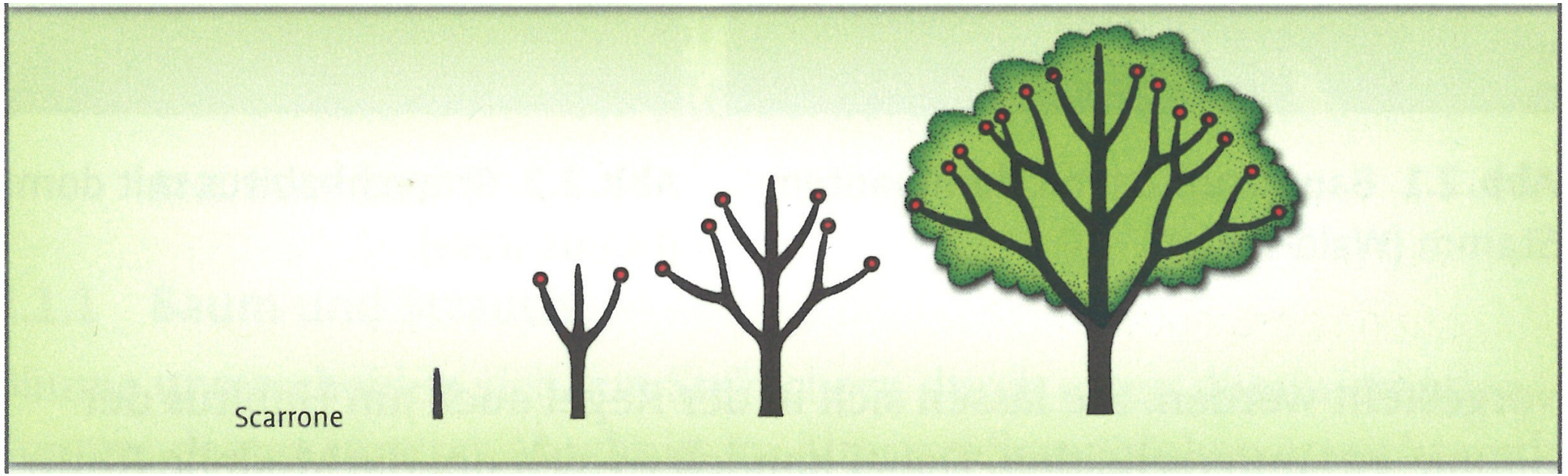
Modeli arhitekture krošnje

2 Scarrone

Vsi poganjki bolj ali manj navpični, cvetni poganjki na koncu veje, zato je nadaljevanje cvetočih možno samo preko stranskih poganjkov. To vodi v razvejanje glavne osi.

Primeri

divji kostanj, jelša, platana, tulipanovec

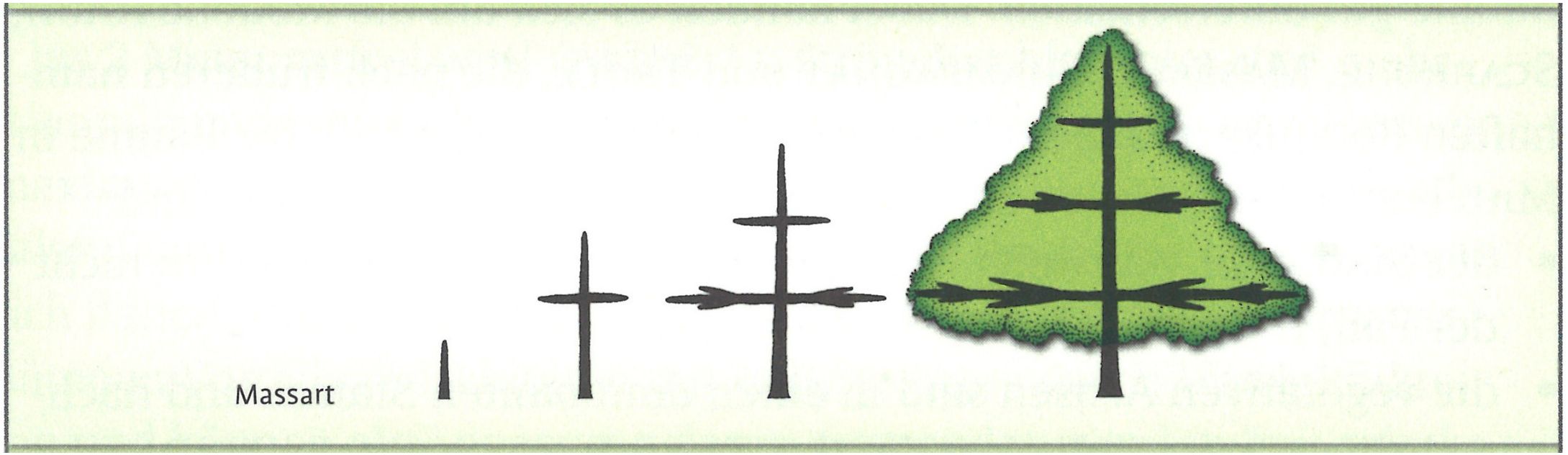
Modeli arhitekture krošnje

3 Massart

Deblo navpično, stranske veje so bolj ali manj vodoravne

Primeri

bodika (Ilex), jelka, bodeča smreka (P. pungens), ginko

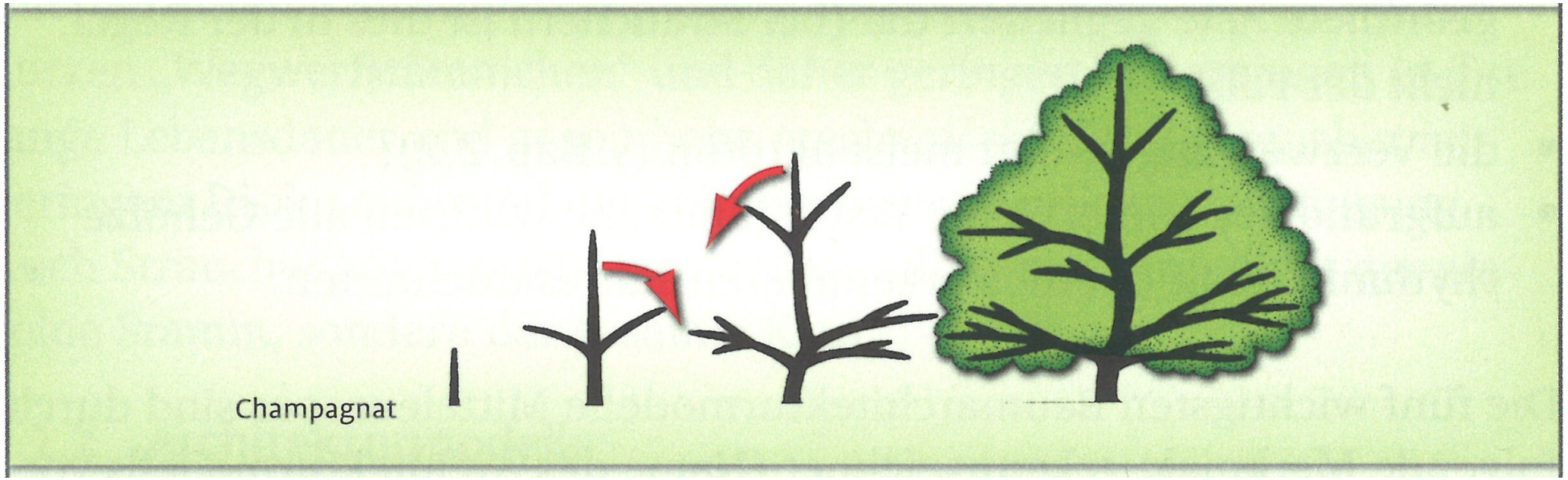
Modeli arhitekture krošnje

4 Champagnat

Glavni poganjek sprva navpičen, potem pa se začne kriviti v levo ali desno, to vodi v skrivenčeno deblo

Primeri

stare hruške ali jablane

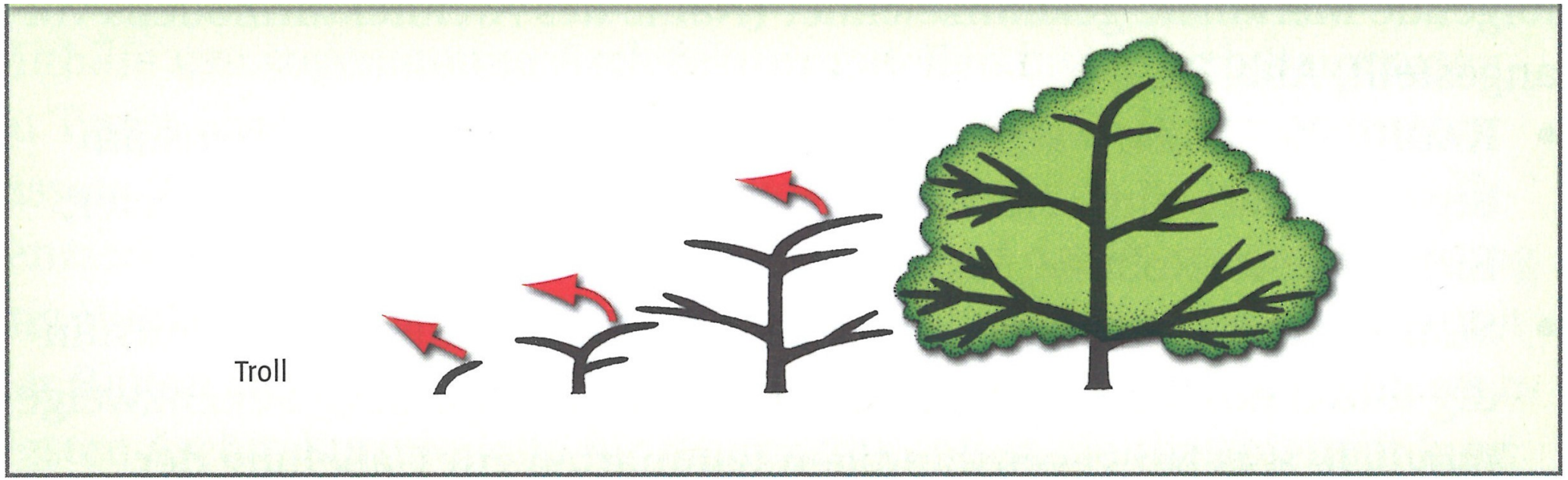
Modeli arhitekture krošnje

5 Troll

Mlada krošnja je sprva vodoravna, potem pa se počasi vzravna in postane navpična

Primeri

bukev, lipa, beli gaber, čuga (ang. hemlock)

Sekundarna krošnja

Ponovno odganjanje

- Zaradi odloma vrha krošnje
- Vodeni poganjki / kresni poganjki
- Zaradi presvetlitve krošnje (npr. se podre bližnje drevo / odlomi veja …)
- Zaradi spremembe razporeda vej
- Zaradi vdora svetlobe od strani (npr. ob cestah)
- Zaradi odloma debelejših vej (posebej pri starih drevesih)
- Ukoreninjenje dolgih, težkih vej – ko se dotaknejo tal, poženejo korenine
- Poganjanje iz površinskih korenin
- Nagnjenje debla
- Odganjanje iz panja